

Social utblick

Lennart Thorén

Fördelningspolitik och socialtjänstens organisation hör ihop!

När man talar om socialtjänst och fördelningspolitik gäller det ofta socialbidrag. Under senare år har text socialbidragskostnadernas utveckling och socialbidragsnormernas nivå debatterats livligt. Socialbidrag i förhållande till generella bidragsformer är en viktig fråga som rör principerna för fördelningspolitiken i stort.

En annan aspekt på socialtjänstens roll i fördelningspolitiken är den effekt socialtjänstens övriga verksamhet – text barnomsorgen – har på människornas levnadsvillkor.

Barnomsorg är ett exempel på en allmänt inriktad insats inom socialtjänsten. De allmänt inriktade insatserna vänder sig till stora grupper och fördelas enligt generella regler. Detta hindrar inte att de allmänt inriktade insatserna har särskilt stor betydelse för människor med en socialt utsatt position. De har därmed som tydligt syfte att öka jämlikheten.

Hur är det då i praktiken? Inte sällan hävdas att barn från väletablerade hem är överrepresenterade i de kommunala daghemmen. Är det så att utsatta grupper inte förmår "slå sig fram" ens till kommunal service? Jag tror att vi självkritiskt bör granska våra system och arbetsformer. I annat fall riskerar det fördelningspolitiska resultatet att bli tvärtemot vad det var tänkt.

I Botkyrka har vi tagit ett steg när det gäller barnomsorgen som stärker den enskildes ställning och bör leda till större rättvisa. Jag tänker då på den sk barnomsorgsgarantin, som innebär att kommunen lovar plats till alla som uppfyller de generella kraven för plats i daghem eller familjedaghem.

Bakgrunden till barnomsorgsgarantin är just fördelningspolitisk. Socialkontoret framhöll i samband med att frågan aktualiserades

"Behovstäckningen inom barnomsorgen har kraftigt

ökat under de senaste tio åren. Trots detta har köproblemen förvärrats. Även om köerna inte blivit längre utan snarare minskat, ökar trycket från familjerna utan plats.

Förklaringen ligger sannolikt i att tillgång till kommunal barnomsorg fått en alltmer avgörande betydelse för de enskilda familjernas sociala och ekonomiska situation. Detta förstärks av barnfamiljernas relativt sett försämrade situation från ekonomisk synpunkt.

Ökad medvetenhet om barnomsorgens kostnader och fördelningseffekter ställer också frågan om rättvisa på sin spets."

Den tidigare situationen i Botkyrka var en ganska svåröverskådlig kö. Det var en mängd faktorer som avgjorde om och när man fick plats. Den enskilde fick besked först då platsen var tillgänglig och hade svårt att planera sin tillvaro.

Garantin om plats innebär att kommunen ger ett klart besked – en utfästelse – som var och en kan planera utifrån. Detta har antagligen störst betydelse för den som inte har en stark ställning på arbetsmarknaden eller goda ekonomiska resurser. Garantin är uttryck för en förändrad inställning till vem som ska anpassa sig när plan och verklighet inte stämmer överens – den enskilde eller kommunen. I Botkyrka är det kommunen.

Hur kommer då frågan om organisation in i resonemanget om fördelningspolitik?

Som framgått ser jag barnomsorgsgarantin som en viktig fördelningspolitisk åtgärd. Det hade inte varit möjligt att genomföra garantin om inte vissa organisatoriska förutsättningar varit uppfyllda. Åtminstone inte i Botkyrka där resurserna är knappa och antalet barnfamiljer stort. Vi har inte råd att hålla platser i "reserv". Vår verksamhet måste därför präglas av handlingskraft och flexibilitet. För Botkyrkas del löstes detta av en långtgående decentralisering, där man på det lokala planet har vida befogenheter att planera och driva den löpande verksamheten. Samtidigt finns planeringsresurser på central nivå som fungerar pådrivande på idéplanet och utgör en länk till den övergripande politiska nivån.

Min slutsats i det här fallet var att lämplig organisation gjorde det möjligt att genomföra ett fördelningsystem som allmänt stärkte den enskildes ställning och som var särskilt väsentligt för socialt och ekonomiskt utsatta grupper.